Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

16 юли 2020 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Регламент (ЕС) № 650/2012 — Приложно поле — Понятие за наследяване с трансгранични последици — Понятие за обичайно местопребиваване на починалия — Член 3, параграф 2 — Понятие за съд — Приложимост спрямо нотариусите на правилата относно съдебната компетентност — Член 3, параграф 1, букви ж) и и) — Понятие за решение и за автентичен акт — Членове 5, 7 и 22 — Споразумение за избор на съд и за избор на правото, приложимо към наследяването — Член 83, параграфи 2 и 4 — Преходни разпоредби“

По дело C-80/19

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва) с акт от 17 януари 2019 г., постъпил в Съда на 4 февруари 2019 г., в рамките на производство по дело

E. E.

в присъствието на:

Kauno miesto 4-ojo Notaro Biuro notarė Virginija Jarienė,

K.-D. E.

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (докладчик) и N. Jääskinen, съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 16 януари 2020 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за литовското правителство, от V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, V. Vasiliauskienė и K. Dieninis, в качеството на представители,

– за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Vláčil и A. Kasalická, в качеството на представители,

* Език на производството: литовски.

– за испанското правителство, от S. Jiménez García, J. Rodríguez de la Rúa Puig и S. Centeno Huerta, в качеството на представители,

– за унгарското правителство, от M. Z. Fehér и D. R. Gesztelyi, в качеството на представители,

– за австрийското правителство, от J. Schmoll и G. Hesse, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от M. Wilderspin и S. L. Kalėda, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 26 март 2020 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 1, букви ж) и и) и параграф 2, първа алинея и членове 4, 5, 7, 22 и 59, а също и на приложното поле на Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство (ОВ L 201, 2012 г., стр. 107).

2 Запитването е отправено в рамките на производство, образувано по искане на Е.Е., направено след смъртта на майка му в Германия, за издаване на удостоверение за наследствени права от нотариус, установен в град Каунас (Литва).

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съгласно съображения 1, 7, 20, 22—24, 29, 32, 37, 39, 59, 61 и 67 от Регламент № 650/2012:

„(1) Съюзът си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие, в което се гарантира свободното движение на хора. За постепенното изграждане на това пространство Съюзът следва да приеме мерки в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси с трансгранични последици, особено когато това е необходимо за правилното функциониране на вътрешния пазар.

[…]

(7) Правилното функциониране на вътрешния пазар следва да се улесни с отстраняването на пречките пред свободното движение на хора, които днес са изправени пред трудности при упражняване на правата си в областта на наследяването с трансгранични последици. […]

[…]

(20) Настоящият регламент следва да зачита различните системи за уреждане на въпросите, свързани с наследяването, които се прилагат в държавите членки. За целите на настоящия регламент понятието „съд“ следва да бъде разширено, така че да обхваща не само съдилищата в стриктния смисъл на думата, които упражняват съдебни функции, но и нотариусите или службите по вписване в някои държави членки, които в определени

области на наследяването упражняват съдебни функции като съдилища, както и нотариусите и правните специалисти, които в някои държави членки упражняват съдебни функции по дадено наследство чрез делегиране на правомощия от съда. Всички съдилища, определени в настоящия регламент, следва да бъдат обвързани от правилата относно компетентността, изложени в настоящия регламент. От друга страна, понятието „съд“ не следва да обхваща извънсъдебните органи на държавите членки, които по силата на националното право са оправомощени да се занимават с въпросите на наследяването, като например нотариусите в повечето държави членки, когато те, както е обичайният случай, не упражняват съдебни функции.

[…]

(22) Актове, издавани от нотариуси в областта на наследяването в държавите членки, следва да се разпространяват съгласно настоящия регламент. Когато нотариусите упражняват съдебни функции, те са обвързани от правилата относно компетентността, а решенията, които вземат, следва да се разпространяват в съответствие с разпоредбите за признаването, изпълняемостта и изпълнението на решения. Когато нотариусите не упражняват съдебни функции, те не са обвързани от правилата относно компетентността, а издаваните от тях автентични актове следва да се разпространяват в съответствие с разпоредбите относно автентичните актове.

(23) Като се има предвид нарастващата мобилност на гражданите и за да се гарантира правилното правораздаване в Съюза и да се осигури реален критерий на привързване между наследството и държавата членка, в която се упражнява компетентността, настоящият регламент следва да предвиди като общ критерий на привързване за определяне на компетентността и на приложимото право обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта. За определяне на обичайното местопребиваване органът, занимаващ се с наследяването, следва да направи цялостна оценка на обстоятелствата от живота на починалия в годините преди смъртта му и в момента на смъртта му, като взема предвид всички фактически елементи от значение за случая, по-специално продължителността и редовността на престоя на починалия в съответната държава, както и условията и причините за този престой. Така определеното обичайно местопребиваване би следвало да показва тясна и стабилна връзка със съответната държава от гледна точка на специфичните цели на настоящия регламент.

(24) В определени случаи може да се окаже сложно да се определи мястото на обичайното местопребиваване на починалия. Подобен случай може по-специално да възникне, когато по професионални или икономически причини починалият е отишъл да живее и работи в чужбина, понякога за дълъг период, но е поддържал тясна и стабилна връзка с държавата си по произход. В такъв случай и в зависимост от обстоятелствата може да се смята, че обичайното местопребиваване на починалия продължава да бъде неговата държава по произход, в която са били съсредоточени интересите на неговия семеен и социален живот. Може да възникнат и други сложни случаи, когато починалият е редувал периодите на пребиваване в няколко държави или е пътувал между различни държави, без да се е установил за постоянно в никоя от тях. Ако починалият е гражданин на една от тези държави или по-голямата част от неговите основни активи се намира в една от тези държави, специален критерий при цялостното оценяване на всички фактически обстоятелства може да бъде неговото гражданство или местонахождението на тези активи.

[…]

(29) Ако производството по наследяване е образувано вследствие на самосезиране на съда, каквато е практиката в някои държави членки, този съд следва да прекрати производството, ако страните се споразумеят да уредят извънсъдебно, по взаимно съгласие, въпросите около наследството в държавата членка на избраното право. Когато производството по наследяване не е образувано вследствие на самосезиране на съда, настоящият регламент не следва да възпрепятства страните да уредят по взаимно съгласие въпросите около наследството по извънсъдебен път, например пред нотариус в държава членка по техен избор, когато това е възможно съгласно правото на тази държава членка. Такава следва да е практиката дори ако приложимото към наследяването право не е правото на тази държава членка.

[…]

(32) За да се улеснят наследниците и заветниците, обичайно пребиваващи в държава членка, различна от тази, в която се урежда или ще се урежда наследяването, с настоящия регламент следва да се позволи на всяко лице, което съгласно приложимото към наследяването право може да направи изявление относно приемането или отказа от наследство, завет или запазена част или изявление за ограничаване на отговорността на съответното лице по отношение на задълженията на наследственото имущество, да направи тези изявления във формата, предвидена в законодателството на държавата членка по обичайното му местопребиваване, пред съдилищата на тази държава членка. Това не следва да изключва такова изявление да може да бъде направено пред други органи в същата държава членка, които са компетентни да получават изявления съгласно националното право. Лицата, които решат да се възползват от възможността да направят изявление в държавата членка по обичайното си местопребиваване, следва сами да уведомят съда или органа, който урежда или ще урежда наследяването, за съществуването на такива изявления в рамките на срока, определен съгласно приложимото към наследяването право.

[…]

(37) За да позволи на гражданите да се ползват, при пълна правна сигурност, от преимуществата на вътрешния пазар, настоящият регламент следва да им даде възможност да узнаят предварително кое е правото, приложимо към наследяването в техния случай. Следва да се въведат хармонизирани стълкновителни норми, за да се избегне наличието на противоречащи си резултати. Основната норма следва да осигурява уреждане на наследяването от предвидимо право, с което то да е в тясна връзка. От съображения за правна сигурност и за да се избегне раздробяването на наследството, това право следва да урежда наследяването като цяло, т.е. цялото имущество, което съставлява наследственото имущество, независимо от естеството на активите и независимо дали активите се намират в друга държава членка или в трета държава.

[…]

(39) Изборът на право следва да се прави изрично в изявление под формата на разпореждане с имущество в случай на смърт или да бъде указан в текста на такова разпореждане. Изборът на право би могъл да се счита за направен посредством разпореждане с имущество в случай на смърт, например когато в акта на разпореждане починалият се е позовал на конкретни разпоредби от правото на държавата, чийто гражданин е, или когато по друг начин е посочил това право.

[…]

(59) В контекста на общата цел — взаимно признаване на решения, постановени в държавите членки по въпросите на наследяването, независимо от това дали решенията са постановени по исково или охранително производство, настоящият регламент следва да предвиди норми относно признаването, изпълняемостта и изпълнението на решения, подобни на нормите, предвидени в други правни инструменти на Съюза в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси.

[…]

(61) Автентичните актове следва да имат в друга държава членка същата доказателствена сила, каквато имат в държавата членка по произход, или възможно най-сравнимото действие. Определянето на доказателствената сила на даден автентичен акт в друга държава членка или на възможно най-сравнимото действие следва да се извършва чрез позоваване на вида и обхвата на доказателствената сила на автентичния акт в държавата членка по произход. Следователно доказателствената сила на даден автентичен акт в друга държава членка ще зависи от правото на държавата членка по произход.

[…]

(67) С цел бързото, лесно и ефективно уреждане на наследяване с трансгранични последици в рамките на Съюза наследниците, заветниците, изпълнителите на завещанието или управителите на наследственото имущество следва да могат лесно да докажат правното си положение и/или правата и правомощията си в друга държава членка, например в държава членка, в която се намира наследствено имущество. […]“.

4 Член°1 от Регламент № 650/2012, озаглавен „Приложно поле“, предвижда в параграф 1:

„Настоящият регламент се прилага при наследяването в случай на смърт. Той не се прилага по данъчни, митнически или административни въпроси“.

5 Член 3, параграф 1, букви ж) и и) и параграф 2 от посочения регламент гласи:

„1. За целите на настоящия регламент:

[…]

ж) „решение“ означава всяко решение в областта на наследяването, постановено от съд на държава членка, независимо от наименованието на решението, включително решение относно определянето на разходите или разноските от служител на съда;

[…]

и) „автентичен акт“ означава документ в областта на наследяването, който е формално съставен или вписан като автентичен акт в държава членка и чиято автентичност:
   i) е свързана с подписването и съдържанието на автентичния акт; както и
   ii) е установена от публичен орган или всеки друг орган, овластен за това от държавата членка по произход“.

2. За целите на настоящия регламент понятието „съд“ означава всеки съдебен орган и всички други органи и правни специалисти, притежаващи компетентност в областта на наследяването, които упражняват съдебни функции или действат чрез делегиране на правомощия от страна на съдебен орган, или действат под контрола на съдебен орган, при условие че тези други органи

и правни специалисти предоставят гаранции за своята безпристрастност и за правото на всички страни да бъдат изслушвани и при условие че решенията, които постановяват съгласно правото на държавата членка, в която действат:

а) могат да бъдат обжалвани пред съдебен орган или да бъдат преразглеждани от такъв орган; както и

б) имат подобна сила и действие на тези на решение на съдебен орган по същия въпрос.

Държавите членки изпращат уведомление до Комисията относно другите органи и правни специалисти, посочени в първа алинея, в съответствие с член 79“.

6 Член 4 от Регламент № 650/2012, който се съдържа в глава II, наречена „Обща компетентност“, предвижда:

„Съдилищата на държавата членка на обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му са компетентни да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото на починалия като цяло“.

7 Съгласно член 5 от този регламент, озаглавен „Споразумение за избор на съд“:

„1. Когато правото, избрано от починалия за приложимо право по отношение на наследството му съгласно член 22, е правото на дадена държава членка, заинтересованите страни могат да се споразумеят, че даден съд или съдилищата на същата държава членка имат изключителна компетентност да се произнасят по отношение на всеки въпрос, свързан с наследството.

2. Такова споразумение за избор на съд се сключва в писмена форма, поставя се означение на датата и се подписва от заинтересованите страни. Всяко съобщаване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, се счита за равностойно на „писмена форма“.

8 Член 7 от посочения регламент, озаглавен „Компетентност в случай на избор на право“, гласи:

„Съдилищата на държава членка, чието право е било избрано за приложимо от починалия съгласно член 22, са компетентни да се произнасят по отношение на наследяването, ако:

[…]

б) страните в производството са постигнали съгласие, в съответствие с член 5, да възложат компетентност на съд или съдилищата в тази държава членка; или

в) страните в производството изрично са приели компетентността на сезирания съд“.

9 Член 13 от същия регламент гласи:

„Освен съда, който е компетентен да се произнася по наследяването съгласно настоящия регламент, съдилищата на държавата членка на обичайното местопребиваване на всяко лице, което съгласно приложимото към наследяването право може да направи изявление пред съд относно приемането или отказа от наследство, завет или запазена част или изявление за ограничаване на отговорността на съответното лице по отношение на задълженията на наследственото имущество, са компетентни да приемат такива изявления, когато съгласно правото на тази държава членка такива изявления могат да бъдат направени пред правораздавателен орган“.

10 Член 21 от Регламент № 650/2012, който се съдържа в глава III, наречена „Приложимо право“, е наименуван „Обща норма“ и гласи:

„1. Освен ако в настоящия регламент не е предвидено друго, приложимото право по въпросите, свързани с наследяването като цяло, е правото на държавата на обичайно местопребиваване на починалия към момента на смъртта му.

2. Когато, по изключение, от всички обстоятелства по случая е видно, че към момента на смъртта починалият е бил явно по-тясно свързан с държава, различна от държавата на приложимото право по параграф 1, за приложимо към наследяването право се приема правото на тази друга държава“.

11 Член 22 от Регламента е озаглавен „Избор на приложимо право“, а параграфи 1 и 2 от него предвиждат:

1. Всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чийто гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта.

Всяко лице с повече от едно гражданство може да избере правото на която и да е от държавите, чийто гражданин е към момента на избора или на смъртта.

2. Изборът се прави изрично в изявление под формата на разпореждане с имущество в случай на смърт или е виден от условията на такова разпореждане“.

12 Съгласно член 28 от посочения регламент:

„Изявление относно приемането на наследство или отказа от наследство, завет или запазена част или изявление, предназначено да ограничи отговорността на лицето, направило изявлението, е действително по отношение на формата, ако тя отговаря на изискванията:

[…]

б) на правото на държавата, в която лицето, направило изявлението, обичайно пребивава“.

13 Член 59 от Регламент № 650/2012 предвижда:

„1. Автентичните актове, съставени в дадена държава членка, имат същата доказателствена сила в друга държава членка, както в държавата членка по произход, или възможно най-сравнимото действие, при условие че това не противоречи явно на обществения ред (ordre public) в засегнатата държава членка.

Лице, което желае да използва автентичен акт в друга държава членка, може да поиска от органа, съставящ автентичния акт в държавата членка по произход, да попълни формуляра, изготвен в съответствие с процедурата по консултиране, посочена в член 81, параграф 2, в който е описано каква доказателствена сила има автентичният акт в държавата членка по произход.

[…]“.

14 Член 60, параграф 1 от този регламент гласи:

„Автентичен акт, който подлежи на изпълнение в държавата членка по произход, има изпълнителна сила в друга държава членка по искане на заинтересована страна в съответствие с процедурата, предвидена в членове 45—58“.

15 Член 64 от посочения регламент гласи:

„[Европейското удостоверение за наследство] се издава в държавата членка, чиито съдилища са компетентни съгласно член 4, член 7, член 10 или член 11. Издаващият орган е:

а) съд съгласно определението в член 3, параграф 2; или

б) друг орган, който съгласно националното право е компетентен да разглежда въпроси в областта на наследяването“.

16 Съгласно член 83 от същия регламент, озаглавен: „Преходни разпоредби“:

„1. Настоящият регламент се прилага по отношение на наследяването на лица, починали на датата или след 17 август 2015 г.

2. Ако починалият е избрал приложимото към наследството му право преди 17 август 2015 г., този избор е действителен, ако отговаря на условията, предвидени в глава III, или ако е действителен при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на избора в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в която и да е от държавите, на които е бил гражданин.

[…]

4. Ако дадено разпореждане с имущество в случай на смърт е било направено преди 17 август 2015 г. в съответствие с право, което починалият би могъл да избере за приложимо в съответствие с настоящия регламент, посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право“.

Литовското право

Гражданският кодекс

17 Член 5.4 от Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Граждански кодекс на Република Литва) гласи следното:

„1. За място на откриване на наследството се счита мястото на последното местожителство на наследодателя или завещателя (член 2.12 от този кодекс).

2. В случай че завещателят не е имал място на постоянно местопребиваване, за място на откриване на наследството се счита:

1) мястото, където завещателят е живял в по-голямата част от времето през последните шест месеца преди смъртта си;

2) ако завещателят е пребивавал на повече от едно място, за място на откриване на наследството се счита мястото на преобладаващите икономически или лични интереси на завещателя (местонахождението на неговото имущество или на основната му част, когато имуществото се намира на няколко места; мястото на пребиваване на съпруга, с когото завещателят е поддържал съпружески отношения през последните шест месеца преди смъртта си, или мястото на пребиваване на детето, което е живяло съвместно със завещателя).

3. Ако местопребиваването на завещателя не може да се определи в съответствие с обстоятелствата, посочени в параграфи 1 и 2 от настоящия член, мястото на откриване на наследството може да се определи в съответствие с гражданството на завещателя, неговата адресна регистрация, мястото по регистрация на притежаваните от него превозни средства и други обстоятелства.

4. В случай на спор мястото на откриване на наследството може да бъде определено от съда по молба на заинтересованите страни, като се вземат предвид всички релевантни обстоятелства“.

18 Член 5.66 от посочения кодекс предвижда, че наследниците по закон или по завещание могат да поискат издаването на удостоверение за право на наследяване (наричано по-нататък „удостоверение за наследствени права“) от нотариус по мястото на откриване на наследството.

Гражданският процесуален кодекс

19 Член 444 от Civilinio proceso kodeksas (Граждански процесуален кодекс) гласи:

„1. Съдът установява обстоятелствата, които пораждат, изменят или прекратяват личните или имуществените права на лицата.

2. Съдът разглежда дела:

[…]

8) относно приемане на наследството и определянето на действителното място на откриване на наследството“.

20 Съгласно член 511 от посочения кодекс нотариалните удостоверявания или отказът да се състави нотариален акт подлежат на обжалване. Искът се предявява пред съда по мястото на упражняване на дейност на съответния нотариус.

Законът за нотариусите

21 Член 1 от Lietuvos Respublikos notariato įstatymas (Закон за нотариусите на Република Литва, наричан по-нататък „Закон за нотариусите“) предвижда:

„Нотариатът включва всички нотариуси, които съгласно този закон имат законно право да удостоверяват безспорни субективни права на физически и юридически лица и правни факти, отнасящи се до такива лица, както и да гарантират защитата на правните интереси на тези лица и на държавата“.

22 Съгласно член 2 от този закон нотариусите се назначават и освобождават от длъжност от министъра на правосъдието.

23 Член 12 от посочения закон, озаглавен „Независимост на нотариусите“, гласи, че при изпълняване на правомощията си нотариусите са независими от публичните държавни институции и от администрацията и се подчиняват само на закона.

24 Съгласно член 26 от същия закон нотариусите издават по-специално удостоверения за наследствени права. Обстоятелствата, посочени в заверени от нотариус документи, се приемат за установени и не се нуждаят от доказване, доколкото документите не са били обявени за недействителни в съответствие със законоустановената процедура.

25 Съгласно член 41 от Закона за нотариусите всяко лице, което счита, че извършването на нотариално действие и отказът да бъде извършено такова действие са неоснователни, има право да оспори този въпрос пред съда.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

26 E. E. е литовски гражданин. Майка му, която също е литовска гражданка, сключва брак с германския гражданин K.-D. E. и променя местожителството си, за да живее с E.E. при съпруга си в Германия. На 4 юли 2013 г. тя изготвя завещание пред нотариус, чиято кантора се намира в град Гарлява (Литва), в което определя сина си като единствен наследник на цялото ѝ наследствено имущество.

27 Към момента на смъртта на майката на E. E., настъпила в Германия, на нейно име е бил регистриран един недвижим имот, а именно апартамент в Каунас (Литва). На 17 юли 2017 г. E. E. сезира установен в Каунас нотариус с цел образуване на производство във връзка с наследяване и издаване на удостоверение за наследствени права.

28 На 1 август 2017 г. този нотариус отказва да издаде удостоверението, тъй като според него обичайното местопребиваване на починалата по смисъла на член 4 от Регламент № 650/2012 е в Германия.

29 E. E. оспорва този отказ пред Kauno apylinkės teismas (Районен съд Каунас, Литва). С решение от 29 януари 2018 г. посоченият съд уважава искането на жалбоподателя, с мотива че починалото лице не е прекъснало връзките си с Литва.

30 Сезираният от E. E. нотариус обжалва това решение пред Kauno apygardos teismas (Окръжен съд Каунас, Литва). В рамките на това производство E. E. прави искане към преписката да бъде приложена декларация от страна на K.-D. E., в която последният посочва, че няма претенции относно наследството на починалата и че е съгласен с компетентността на литовските съдилища, тъй като в Германия не е образувано никакво производство във връзка с наследството.

31 С решение от 26 април 2018 г. тази юрисдикция отменя обжалваното съдебно решение и отхвърля искането на E. E., който подава касационна жалба пред Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд на Литва).

32 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд на Литва) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли положение като това в разглежданото дело — при което литовска гражданка, чието обичайно местопребиваване към деня на смъртта ѝ вероятно е било в друга държава членка, но която при всички положения никога не е прекъсвала връзките с държавата си на произход и която освен това е изготвила преди смъртта си завещание в Литва, с което е оставила цялото си имущество на своя наследник, литовски гражданин, и към момента на

откриване на наследството е установено, че цялото наследствено имущество се състои от един недвижим имот, намиращ се в Литва, и преживелият съпруг, гражданин на другата държава членка, е изразил ясно намерението си да се откаже от всякакви претенции към наследственото имущество на починалата, не е участвал в образуваното в Литва съдебно производство и се е съгласил с компетентността на литовските съдилища и приложението на литовското право — да се счита за наследяване с трансгранични последици по смисъла на Регламент № 650/2012, по отношение на което се прилага този регламент?

2) Следва ли литовски нотариус, който започва производство във връзка с наследяване, издава удостоверение за наследствени права и извършва други действия, необходими за да може наследникът да упражни правата си, да се разглежда като „съд“ по смисъла на член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012, като се има предвид фактът, че при извършване на дейността си нотариусите спазват принципите на безпристрастност и независимост, решенията им са обвързващи за тях или за съдебните органи и техните действия подлежат на съдебен контрол?

3) Ако на втория въпрос се отговори утвърдително, следва ли издаваните от литовски нотариуси удостоверения за наследствени права да се считат за решения по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012 и с оглед на това трябва ли да се установи наличието на компетентност за издаването им?

4) При отрицателен отговор на втория въпрос, следва ли разпоредбите на членове 4 и 59 от Регламент № 650/2012 (заедно или поотделно, а и не само на тези членове) да се тълкуват в смисъл, че литовските нотариуси имат право да издават удостоверения за наследствени права, без да следват общите правила относно компетентността, както и че тези удостоверения трябва да се считат за автентични актове, които пораждат правни последици в други държави членки?

5) Трябва ли член 4 от Регламент № 650/2012 (или които и да е други разпоредби от този регламент) да се тълкува в смисъл, че обичайното местопребиваване на починалия може да бъде само в една конкретна държава членка?

6) Следва ли разпоредбите на членове 4, 5, 7 и 22 от Регламент № 650/2012 (заедно или поотделно, а и не само на тези членове) да се тълкуват и прилагат по такъв начин, че в настоящия случай с оглед на обстоятелствата, изложени в първия въпрос, трябва да се заключи, че заинтересованите страни са се съгласили, че съдилищата в Литва са компетентни и се прилага литовското право?“.

По преюдициалните въпроси

По първия и петия въпрос

33 С първия и петия си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че в обхвата на понятието „наследяване с трансгранични последици“ попада положение, при което починалият, който е бил гражданин на една държава членка, е пребивавал към датата на смъртта си в друга държава членка, без да прекъсва връзките си с първата от тези държави членки, и дали при такова положение последното обичайно местопребиваване на починалия по смисъла на този регламент трябва да бъде определено в една-единствена държава членка.

34 За начало следва да се отбележи, че Регламент № 650/2012 е приет на основание член 81, параграф 2 ДФЕС, който се отнася единствено до гражданскоправни въпроси с трансгранично значение.

35 Съгласно съображения 1 и 7 от този регламент той има за цел по-специално да улесни правилното функциониране на вътрешния пазар, като отстрани пречките пред свободното движение на хора, които са изправени пред трудности при упражняване на правата си в областта на наследяването с трансгранични последици. Съгласно съображение 67 от същия регламент целта му е да уреди бързо, лесно и ефективно наследяването, което има такива последици.

36 Както отбелязва генералният адвокат в точка 34 от заключението си, за да се определи дали наследяването има такива последици и следователно попада в приложното поле на Регламент № 650/2012, следва да се определи, на първо място, държавата членка по обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му, и на второ място, дали това местопребиваване може да бъде в друга държава членка с оглед на наличието на друг елемент, свързан с наследяването в държава членка, различна от тази на последното обичайно местопребиваване.

37 В това отношение следва да се отбележи, че макар в Регламент № 650/2012 да няма разпоредба, която да дефинира понятието „обичайно местопребиваване на починалия към момента на смъртта“ по смисъла на този регламент, полезни указания се съдържат в съображения 23 и 24 от последния.

38 Съгласно съображение 23 от този регламент органът, занимаващ се с наследяването, трябва да определи обичайното местопребиваване на починалия и за тази цел той трябва да вземе предвид както факта, че общият критерий на привързване е обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта, така и обстоятелствата от живота на починалия в годините преди смъртта му и в момента на смъртта му, като вземе предвид всички фактически елементи, от значение за случая, по-специално продължителността и редовността на престоя на починалия в съответната държава, както и условията и причините за този престой. Така определеното обичайно местопребиваване би следвало да показва тясна и стабилна връзка между наследяването и съответната държава.

39 В това отношение в съображение 24 от посочения регламент се посочват различни хипотези, в които може да се окаже сложно да се определи обичайното местопребиваване. Така съгласно последното изречение от това съображение, ако починалият е гражданин на държава или по-голямата част от неговите основни активи се намира там, специален критерий при цялостното оценяване на всички фактически обстоятелства може да бъде неговото гражданство или местонахождението на тези активи, когато по професионални или икономически причини починалият е отишъл да живее и работи в чужбина, понякога за дълъг период, но е поддържал тясна и стабилна връзка с държавата си по произход.

40 От това следва, че след извършване на цялостна преценка на обстоятелствата по случая органът, занимаващ се с наследяването, трябва да определи обичайното местопребиваване на починалия в една-единствена държава членка.

41 Всъщност, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 42 от заключението си и в съответствие с практиката на Съда, тълкуване на разпоредбите на Регламент № 650/2012, съгласно което обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му би могло да бъде в няколко държави членки, би довело до раздробяване на наследството, тъй като това местопребиваване е критерият за прилагането на предвидените в членове 4 и 21 от този регламент общи правила, съгласно които както компетентността на съдилищата да се произнасят относно наследяването като цяло, така и приложимото право по силата на

разглеждания регламент, се определят в зависимост от това местопребиваване. Следователно подобно тълкуване би било несъвместимо с целите на същия регламент (вж. в този смисъл решения от 12 октомври 2017 г., Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:755, т. 57 и от 21 юни 2018 г., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, т. 53—55).

42 Освен това следва да се прецени дали наследяването има трансграничен характер с оглед на наличието на друг, свързан с него елемент, в държава, различна от тази на последното обичайно местопребиваване на починалия.

43 В това отношение следва да се посочи, че според Съда наследяването има трансгранични последици, когато наследството включва имущества, находящи се в няколко държави членки, и по-специално в държава, различна от тази на последното местопребиваване на починалия (вж. в този смисъл решение от 21 юни 2018 г., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, т. 32). Освен това Регламент № 650/2012 посочва неизчерпателно други обстоятелства, които свидетелстват за наличието на наследяване, в което са намесени няколко държави членки.

44 Както отбелязва по същество и генералният адвокат в точка 65 от заключението си, наличието на съвкупност от непротиворечиви елементи като споменатите в съображения 23 и 24 от Регламент № 650/2012, които са изтъкнати по-специално в точки 38 и 39 от настоящото решение, може — при положение че запитващата юрисдикция провери това — да наведе на извода, че наследяване като разглежданото в главното производство, което има трансгранични последици, попада в приложното поле на Регламент № 650/2012.

45 С оглед на изложените по-горе съображения на първия и петия въпрос следва да се отговори, че Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че положение, при което починалият, който е гражданин на държава членка, е пребивавал в друга държава членка към датата на смъртта си, без да прекъсва връзките си с първата от тези държави членки, в която се намират имотите, съставляващи неговото наследствено имущество, докато наследниците му имат местопребиваване в тези две държави членки, попада в обхвата на понятието „наследяване с трансгранични последици“. Последното обичайно местопребиваване на починалия по смисъла на този регламент трябва да се определи от сезирания с наследяването орган само в една от посочените държави членки.

По втория въпрос

46 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че литовските нотариуси могат да се считат за „съдилища“ по смисъла на този регламент.

47 Съгласно член 3, параграф 2, първа алинея от Регламент № 650/2012 несъдебен орган или правен специалист, които са компетентни в областта на наследяването, попадат в обхвата на понятието „съд“ по смисъла на тази разпоредба, когато упражняват съдебни функции или действат чрез делегиране на правомощия от страна на съдебен орган или действат под контрола на съдебен орган, при условие че предоставят гаранции за своята безпристрастност и за правото на всички страни да бъдат изслушвани и при условие че решенията, които постановяват съгласно правото на държавата членка, в която действат, могат да бъдат обжалвани пред съдебен орган или да бъдат преразглеждани от такъв орган и имат подобна сила и действие на тези на решение на съдебен орган по същия въпрос.

48 Освен това от съображение 20 от Регламент № 650/2012 следва, че в рамките на този регламент понятието „съд“ следва да бъде разширено, като в него се включат и нотариусите, когато упражняват съдебни функции в определени области на наследяването.

49 Освен това следва да се уточни, че липсата на предвиденото в член 3, параграф 2, втора алинея от Регламент № 650/2012 уведомление от страна на държава членка за това, че нотариусите упражняват съдебни функции, не е определяща за квалифицирането на нотариусите като съдилища (решение от 23 май 2019 г., WB, C-658/17, EU:C:2019:444, т. 64).

50 Важно е също да се припомни, че в член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012 се уточнява, че понятието „съд“ по смисъла на този регламент обхваща не само съдебните, но и всички други органи и правни специалисти, притежаващи компетентност в областта на наследяването, които упражняват съдебни функции и отговарят на условията, посочени в същата тази разпоредба (решение от 23 май 2019 г., WB, C-658/17, EU:C:2019:444, т. 40).

51 В това отношение Съдът вече е посочил, че даден орган упражнява съдебни функции, когато би бил компетентен в случай на спор за наследство. Този критерий се прилага независимо от исковия или охранителен характер на производството по издаване на удостоверение за наследствени права (решение от 23 май 2019 г., WB, C-658/17, EU:C:2019:444, т. 56).

52 В настоящия случай обаче следва да се констатира, че съгласно член 1 от Закона за нотариусите, литовските нотариуси имат право да удостоверяват безспорни субективни права.

53 Както отбелязва генералният адвокат в точка 81 от заключението си, от това, изглежда, следва, че литовските нотариуси не са компетентни да се произнасят по спорни между страните въпроси и не разполагат с правомощието да установяват фактически обстоятелства, които не са ясни и очевидни, нито да се произнасят по спорни факти.

54 Ето защо следва да се приеме, освен ако не се установи друго при проверките, които следва да извърши запитващата юрисдикция, че издаването на национално удостоверение за наследствени права от литовските нотариуси не предполага упражняване на съдебни функции.

55 При все това, с оглед на текста на член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012, качеството „съд“ по смисъла на тази разпоредба може да произтича и от факта, че съответните органи и специалисти действат чрез делегиране на правомощия или под контрола на съдебен орган. Запитващата юрисдикция следва да провери дали това е така в случая с литовските нотариуси, когато издават национално удостоверение за наследствени права.

56 С оглед на изложените по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че литовските нотариуси не упражняват съдебни функции при издаването на национално удостоверение за наследствени права, освен ако не се установи друго при проверките, които следва да извърши запитващата юрисдикция. Тя обаче трябва да определи дали посочените нотариуси действат чрез делегиране на правомощия или под контрола на съдебен орган и следователно дали могат да бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на същата разпоредба.

По третия въпрос

57 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали ако приеме, че литовските нотариуси могат да бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на Регламент № 650/2012, удостоверение за наследствени права като това, което издават те, може да се счита за „решение“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012 и дали за издаването му тези нотариуси могат да прилагат правилата относно компетентността, предвидени в глава II от този регламент.

58 Съгласно член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012 „решение“ означава всяко решение в областта на наследяването, постановено от съд на държава членка, независимо от наименованието на решението.

59 От тази разпоредба следва, че единственото предвидено в този регламент условие, за да може даден акт да бъде квалифициран като „решение“, е той да е постановен от „съд“ по смисъла на член 3, параграф 2 от посочения регламент.

60 Ето защо, ако запитващата юрисдикция приеме, че литовските нотариуси могат да бъдат квалифицирани като съдилища по смисъла на член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012, издаваното от тези нотариуси удостоверение за наследствени права може да се квалифицира като „решение“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква ж) от този регламент.

61 Що се отнася до правилата относно компетентността, Съдът е постановил, че Регламент № 650/2012, и по-специално член 4 от него, определя международната компетентност по отношение на производствата за мерки във връзка с наследяването като цяло, по-специално като тези за издаване на национални удостоверения за наследствени права, независимо от исковия или охранителния характер на тези производства, както следва и от съображение 59 от този регламент (вж. в този смисъл решение от 21 юни 2018 г., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, т. 44 и 45).

62 Съгласно съображение 22 от Регламент № 650/2012, когато нотариусите упражняват съдебни функции или действат чрез делегиране на правомощия или под контрола на съдебен орган, те са обвързани от правилата относно компетентността, предвидени в глава II от този регламент, а решенията, които вземат, следва да се разпространяват в съответствие с разпоредбите за признаването, изпълняемостта и изпълнението на решенията, посочени в глава IV от този регламент.

63 С оглед на изложените по-горе съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че ако запитващата юрисдикция приеме, че литовските нотариуси могат да бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на този регламент, издаваното от тях удостоверение за наследствени права може да се счита за „решение“ по смисъла на посочената разпоредба, поради което за целите на издаването му тези нотариуси могат да прилагат правилата относно компетентността, предвидени в глава II от разглеждания регламент.

По четвъртия въпрос

64 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали членове 4 и 59 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че нотариус от държава членка, който не е квалифициран като „съд“ по смисъла на посочения регламент, може да издава удостоверения за наследствени права, без да прилага предвидените в този регламент общи правила относно компетентността, и дали подобни удостоверения трябва да се считат за „автентични актове“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква и) от същия регламент, които имат действие в другите държави членки.

65 По-конкретно, с първата част на този четвърти въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали — с цел да се осигури единството на наследството — ако литовските нотариуси не бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на Регламент № 650/2012, те са обвързани от правилата относно компетентността, предвидени в разпоредбите на глава II от Регламент № 650/2012, озаглавена „Компетентност“, и дали, преди да издадат национално удостоверение за наследствени права, те трябва да определят кои съдилища евентуално са компетентни съгласно посочените разпоредби.

66 В това отношение от ясния текст на съображение 22 от Регламент № 650/2012 следва, че когато нотариусите не упражняват съдебни функции, те не са обвързани от правилата относно съдебната компетентност.

67 Освен това, както Съдът вече е постановил, член 4 от този регламент определя международната компетентност на съдилищата на държавите членки по отношение на производствата за мерки във връзка с наследяването като цяло (решение от 21 юни 2018 г., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, т. 44). За сметка на това разпоредбите на глава II от Регламент № 650/2012, които засягат правилата относно компетентността, не се отнасят до несъдебните органи.

68 Ето защо следва да се отбележи, че ако запитващата юрисдикция приеме, че литовските нотариуси не могат да бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012, спрямо тези нотариуси няма да се прилагат правилата относно съдебната компетентност, предвидени в Регламент № 650/2012, и освен това те не би трябвало да определят кои съдилища евентуално са компетентни да се произнесат съгласно разпоредбите на глава II от същия регламент.

69 По-нататък, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 79 от заключението си, принципът на единство на наследството не е абсолютен. Регламент № 650/2012 се отнася до положение, при което органите на няколко държави членки участват в уреждането на едно и също наследство. От член 13 от Регламент № 650/2012 е видно, че когато наследниците или заветниците имат обичайно местопребиваване в държава членка, различна от тази, в която се урежда или ще се урежда наследяването, този член допуска органите на държавата членка по обичайното им местопребиваване да приемат изявления относно наследството. Това е в съответствие с целта на посочения регламент, а именно улесняване на наследниците и заветниците, както следва от съображение 32 от същия регламент.

70 Посоченото тълкуване не се опровергава от член 64 от Регламент № 650/2012 относно издаването на европейско удостоверение за наследство, който има за цел да уточни, че правилата относно компетентността, съдържащи се в членове 4, 7, 10 и 11 от същия регламент, се прилагат не само за съдилищата по смисъла на член 3, параграф 2 от този регламент, но и за другите органи, които съгласно националното право са компетентни да разглеждат въпроси в областта на наследяването. Всъщност европейското удостоверение за наследство, създадено с Регламент № 650/2012, има самостоятелна права уредба, установена в разпоредбите на глава VI от Регламента (решение от 21 юни 2018 г., Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, т. 46).

71 С втората част от четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция иска да установи също така дали националното удостоверение за наследствени права се квалифицира като „автентичен акт“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква и) от Регламент № 650/2012 и какво е неговото действие.

72 Член 3, параграф 1, буква и) от Регламент № 650/2012 дефинира „автентичен акт“ като документ в областта на наследяването, който е формално съставен или вписан като автентичен акт в държава членка и чиято автентичност, от една страна, е свързана с подписването и съдържанието на автентичния акт, и от друга страна, е установена от публичен орган или всеки друг орган, овластен за това от държавата членка по произход.

73 Освен това от съображение 62 от този регламент следва, че е нужно самостоятелно тълкуване на понятието „автентичност“, при което да се вземат предвид редица елементи, и по-специално истинността на акта, формалните предпоставки за него, правомощията на органа, който го е изготвил и процедурата за изготвянето му. Автентичността следва да обхваща и фактическите елементи, описани в автентичния акт от съответния орган, като факта, че посочените страни са се явили пред този орган на указаната дата и са направили посочените изявления.

74 Запитващата юрисдикция следва да прецени дали всички посочени елементи са налице. При все това, макар единствено тази юрисдикция да е компетентна да прецени фактите по главното производство и да тълкува националното законодателство, в рамките на преюдициалното запитване Съдът, от който се иска да предостави полезен отговор на националния съд, е компетентен да даде указания, изведени от преписката, с която разполага.

75 В случая, както отбелязва генералният адвокат в точка 87 от заключението си, съгласно националното право удостоверението за наследствени права е автентичен акт и както следва от член 26 от Закона за нотариусите, те са оправомощени да издават удостоверения във връзка с определено наследство, съдържащи обстоятелства, които се считат за установени.

76 Следователно, освен ако не се установи друго при проверките, които следва да извърши запитващата юрисдикция, национално удостоверение за наследствени права като разглежданото в главното производство, изглежда, отговаря на условията, предвидени в член 3, параграф 1, буква и) от Регламент № 650/2012.

77 В случай че запитващата юрисдикция приеме, че това удостоверение представлява автентичен акт по смисъла на посочената разпоредба, следва да се отбележи, що се отнася до неговото действие, на първо място, че съгласно член 59, параграф 1, първа алинея от Регламент № 650/2012 автентичните актове, съставени в дадена държава членка, имат същата доказателствена сила в друга държава членка, както в държавата членка по произход, или възможно най-сравнимото действие. В това отношение в съображение 61 от този регламент се уточнява, че определянето на доказателствената сила на даден автентичен акт в друга държава членка или на възможно най-сравнимото действие следва да се извършва чрез позоваване на вида и обхвата на доказателствената сила на автентичния акт в държавата членка по произход. Следователно доказателствената сила на даден автентичен акт в друга държава членка ще зависи от правото на държавата членка по произход.

78 Освен това съгласно член 59, параграф 1, втора алинея от Регламент № 650/2012, за да се използва автентичен акт в друга държава членка, може да се поиска от издаващия го орган в държавата членка по произход да попълни формуляра, съответстващ на формуляра в приложение 2 към Регламент за изпълнение (ЕС) № 1329/2014 на Комисията от 9 декември 2014 година за изготвяне на формулярите, посочени в Регламент (ЕС) № 650/2012 (ОВ L 359, 2014 г., стр. 30).

79 На второ място, съгласно член 60, параграф 1 от Регламент № 650/2012 автентичен акт, който подлежи на изпълнение в държавата членка по произход, има изпълнителна сила в друга държава членка в съответствие с процедурата, предвидена в членове 45—58 от посочения регламент.

80 С оглед на гореизложените съображения на четвъртия преюдициален въпрос следва да се отговори, че членове 4 и 59 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че нотариус от държава членка, който не е квалифициран като „съд“ по смисъла на посочения регламент, може да издава национални удостоверения за наследствени права, без да прилага предвидените в този регламент общи правила относно компетентността. Ако запитващата юрисдикция приеме, че посочените удостоверения отговарят на условията по член 3, параграф 1, буква и) от същия регламент и следователно могат да се считат за „автентични актове“ по смисъла на същата разпоредба, те пораждат в другите държави членки последиците, които член 59, параграф 1 и член 60, параграф 1 от Регламент № 650/2012 придават на автентичните актове.

По шестия въпрос

81 С шестия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали членове 4, 5, 7 и 22 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че волята на починалия, както и споразумението между неговите правоприемници, могат да доведат до определяне на компетентен съд в областта на наследяването и до прилагане на закон за наследството на държава членка, различен от определения съгласно критериите, изведени от този регламент.

82 Що се отнася до определянето на компетентния съд в областта на наследяването, следва да се отбележи, че член 4 от Регламент № 650/2012 установява общо правило, съгласно което компетентни да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото като цяло, са съдилищата на държавата членка, в която починалият е имал обичайно местопребиваване към момента на смъртта си, докато член 5, параграф 1 от този регламент съдържа разпоредби, които дерогират това общо правило, и допуска възможността страните в производството относно наследството да се споразумеят, че са компетентни съдилищата на държава членка, различна от тази, която би била определена съгласно установените в този регламент критерии.

83 По силата на член 5, параграф 1 от Регламент № 650/2012 страните в производството могат да се споразумеят съдилищата на държавата членка, чието право е било избрано от починалия за приложимо по отношение на наследството му съгласно член 22 от същия регламент, да имат изключителна компетентност да се произнасят по всички въпроси, свързани с наследството.

84 Член 5, параграф 2 и член 7 от Регламент № 650/2012 уточняват формалните изисквания, които трябва да бъдат изпълнени, за да бъде валидно споразумението за избор на съд. По-специално от член 5, параграф 2 и член 7, буква б) от този регламент следва, че разглежданото споразумение трябва да бъде сключено в писмена форма, да съдържа дата и подпис на страните в производството, или тези страни трябва изрично да са приели компетентността на сезирания съд, както е предвидено в член 7, буква в) от посочения регламент.

85 В настоящия случай, макар от преписката, с която разполага Съдът, да не се установява, че страните в производството във връзка с наследството са сключили споразумение в съответствие с посочените по-горе условия, с цел да предоставят изключителна компетентност на литовските съдилища, запитващата юрисдикция посочва, че преживелият съпруг на починалата, който е германски гражданин и е живял с нея в Германия към момента на смъртта ѝ, е декларирал, че е съгласен с такава компетентност.

86 Както отбелязва генералният адвокат в точка 121 от заключението си, запитващата юрисдикция следва да определи дали подобна декларация в главното производство има за последица предоставянето на компетентност по смисъла на член 7, буква в) от Регламент № 650/2012.

87 Впрочем следва да се припомни, както следва от съображение 29 от Регламент № 650/2012, че последният не трябва да се тълкува в смисъл, който възпрепятства страните да уредят въпросите около наследството по извънсъдебен път, без какъвто и да е спор, в избрана от тях държава членка, когато това е възможно съгласно правото на тази държава членка, дори ако приложимото към наследяването право не е правото на последната посочена държава членка.

88 Що се отнася до въпроса дали волята на наследодателя, както и споразумението между неговите наследници могат да доведат до прилагането на закон за наследството на държава членка, различен от този, който би бил определен при прилагането на установените в Регламент № 650/2012 критерии, трябва да се посочи, че по силата на член 22, параграф 1, първа алинея, озаглавен „Избор на приложимо право“, всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чийто гражданин е

към момента на избора или към момента на смъртта. Освен това член 22, параграф 2 уточнява, че посоченият избор се прави изрично в изявление под формата на разпореждане с имущество в случай на смърт или е виден от условията на такова разпореждане.

89 Както отбелязва Комисията в писменото си становище, член 22, параграф 2 от Регламент № 650/2012 следва да се разглежда в светлината на съображение 39 от него, съгласно което изборът на право може да се счита за направен посредством разпореждане с имущество в случай на смърт, по-специално когато починалият се е позовал на конкретни разпоредби от правото на държавата, чийто гражданин е.

90 В настоящия случай, тъй като литовският закон е законът на държавата членка, чието гражданство има починалата към момента на смъртта ѝ, този закон е можел да бъде валидно избран съгласно член 22, параграф 1 от Регламент № 650/2012. В това отношение запитващата юрисдикция трябва да провери дали подобен избор следва от текста на разглежданото в главното производство завещание в съответствие с член 22, параграф 2 от този регламент.

91 Освен това от преписката, с която разполага Съдът, е видно, че посоченото завещание е изготвено в Литва на 4 юли 2013 г., тоест преди влизането в сила на Регламент № 650/2012, и че смъртта на съответното лице е настъпила след 17 август 2015 г., а именно след датата на влизане в сила на предвидените в този регламент правила. Така преходните разпоредби, посочени в член 83 от Регламент № 650/2012, също могат да бъдат релевантни съгласно параграф 1 от този член.

92 Член 83, параграф 2 от посочения регламент се отнася до случаите, в които починалият е избрал приложимото към наследството му право преди 17 август 2015 г. Както отбелязва генералният адвокат в точка 102 от заключението си, тази разпоредба има за цел да зачете волята на завещателя и за да може този избор да бъде действителен, той трябва да отговаря на определените в посочената разпоредба условия. За сметка на това параграф 4 от този член урежда случаите, в които разпореждане с имущество в случай на смърт не съдържа подобен избор.

93 По-конкретно, съгласно посочения параграф 4 ако дадено разпореждане с имущество в случай на смърт е било направено преди 17 август 2015 г. в съответствие с право, което починалият би могъл да избере за приложимо съгласно този регламент, посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право.

94 Тази разпоредба е приложима в настоящия случай, тъй като, от една страна, разглежданото в главното производство завещание е съставено преди 17 август 2015 г., и от друга страна, литовското право е можело да бъде избрано в съответствие с член 22, параграф 1, първа алинея от Регламент № 650/2012, тъй като починалата е имала литовско гражданство към момента на съставянето на това завещание. Следователно се счита, че този закон, в съответствие с който е съставено посоченото завещание, е бил избран за приложимо право към разглежданото в главното производство наследяване.

95 В това отношение следва накрая да се припомни, че видно от съображение 27 от разглеждания регламент, нормите на последния са предназначени да гарантират, че компетентният по наследяването орган ще прилага в повечето случаи националното си право.

96 С оглед на изложените по-горе съображения на шестия въпрос следва да се отговори, че членове 4, 5, 7 и 22 и член 83, параграфи 2 и 4 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че волята на наследодателя, както и споразумението между неговите наследници могат да доведат до определяне на съд, компетентен в областта на наследяването, и до прилагането на закон за наследството, различен от този, който би бил определен в съответствие с установените в този регламент критерии.

По съдебните разноски

97 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство трябва да се тълкува в смисъл, че положение, при което починалият, който е гражданин на държава членка, е пребивавал в друга държава членка към датата на смъртта си, без да прекъсва връзките си с първата от тези държави членки, в която се намират имотите, съставляващи неговото наследствено имущество, докато наследниците му имат местопребиваване в тези две държави членки, попада в обхвата на понятието „наследяване с трансгранични последици“. Последното обичайно местопребиваване на починалия по смисъла на този регламент трябва да се определи от сезирания с наследяването орган само в една от посочените държави членки.**

2) **Член 3, параграф 2 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че литовските нотариуси не упражняват съдебни функции при издаването на национално удостоверение за наследствени права, освен ако не се установи друго при проверките, които следва да извърши запитващата юрисдикция. Тя обаче трябва да определи дали посочените нотариуси действат чрез делегиране на правомощия или под контрола на съдебен орган и следователно дали могат да бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на същата разпоредба.**

3) **Член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че ако запитващата юрисдикция приеме, че литовските нотариуси могат да бъдат квалифицирани като „съдилища“ по смисъла на този регламент, издаваното от тях удостоверение за наследствени права може да се счита за „решение“ по смисъла на посочената разпоредба, поради което за целите на издаването му тези нотариуси могат да прилагат правилата относно компетентността, предвидени в глава II от разглеждания регламент.**

4) **Членове 4 и 59 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че нотариус от държава членка, който не е квалифициран като „съд“ по смисъла на посочения регламент, може да издава национални удостоверения за наследствени права, без да прилага предвидените в този регламент общи правила относно компетентността. Ако запитващата юрисдикция приеме, че посочените удостоверения отговарят на условията по член 3, параграф 1, буква и) от същия регламент и следователно могат да се считат за „автентични актове“ по смисъла на същата разпоредба, те пораждат в другите държави членки последиците, които член 59, параграф 1 и член 60, параграф 1 от Регламент № 650/2012 придават на автентичните актове.**

5) **Членове 4, 5, 7 и 22 и член 83, параграфи 2 и 4 от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че волята на наследодателя, както и споразумението между неговите наследници могат да доведат до определяне на съд, компетентен в областта на наследяването, и до прилагането на закон за наследството, различен от този, който би бил определен в съответствие с установените в този регламент критерии.**

Подписи